

สรุปกฎหมายลักษณะสัญญา

ความนำ

นิติกรรม คือ การกระทำ (การใด ๆ) อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

นิติกรรมแบ่งได้เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว และนิติกรรมหลายฝ่าย สัญญาคือนิติกรรมหลายฝ่าย จึงต้องนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับนิติกรรมมาใช้ในเรื่องสัญญาด้วย

1. ความหมายของนิติกรรม

จากตำราต่างๆ แล้ว “สัญญา หมายถึง นิติกรรมสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่เกิดจากการแสดงเจตนาเสนอสนองต่อตรงกันของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปซึ่งมุ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือระงับนิติสัมพันธ์” (ศันท์ภรณ์ โสติพันธ์, 2563, หน้า 317)

2. องค์ประกอบของสัญญา

2.1 คู่สัญญา

(1) คุณสมบัติของคู่สัญญา เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

(2) มีความสามารถในการใช้สิทธิอยู่ในเวลาที่เกิดสัญญาขึ้น

กรณีเป็นบุคคลธรรมดา ต้องไม่เป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ สำหรับคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่สามารถทำนิติกรรมได้ในบางกรณีเท่านั้น

กรณีเป็นนิติบุคคล พิจารณาความสามารถจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนิติบุคคล

ข้อสังเกต หลักเรื่องการแสดงเจตนา

มาตรา 169 บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาที่ได้ส่งออกไปแล้วย่อมไม่เสื่อมเสียไป แม้ภายหลังการแสดงเจตนา นั้นผู้แสดงเจตนาจะถึงแก่ความตาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ” แต่หากการแสดงเจตนา นั้นเป็นการแสดงเจตนาทำ คำเสนอ มาตรา 360 บัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรา 169 วรรคสอง นั้น ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหากว่าขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดง หรือหากว่าก่อนจะสนองรับนั้น คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่ แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ”

ดังนั้น โดยหลักแล้วต้องถือว่า คู่สัญญาต้องมีความสามารถในการใช้สิทธิอยู่ในเวลาที่เกิด สัญญาขึ้น เว้นแต่ ในเวลาสนองรับคำเสนอนั้น คู่กรณีอีกฝ่ายทำเสนอไม่รู้ว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ ความสามารถ

ลักษณะของคู่สัญญา อาจพิจารณาได้ดังนี้ (ศันท์ภรณ์ โสติพิพันธุ์, 2563, หน้า 328)

1. คู่สัญญาในทางรูปแบบ และคู่สัญญาในทางเนื้อหา

คู่สัญญาในทางรูปแบบ คือ พิจารณาในแง่บุคคลที่ลงมือทำสัญญา ส่วนคู่สัญญาในทาง เนื้อหา พิจารณาในแง่ของบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในทางสัญญา เช่น แดงมอบอำนาจให้ดำเป็นตัวแทนของตนไป ทำสัญญาโอนขายที่ดินกับขาว เช่นนี้ ถือว่าแดงเป็นตัวการ ส่วนดำเป็นตัวแทน ในทางเนื้อแล้ว เมื่อดำทำ การแทนแดงซึ่งเป็นตัวการ สัญญาย่อมผูกพันแดง แดงจึงเป็นคู่สัญญาในทางเนื้อหา

2. การเป็นคู่สัญญามาแต่แรก และการเป็นคู่สัญญาในภายหลัง เช่น แดงให้ขาวเช่าบ้าน ใน ระหว่างอายุสัญญาเช่า แดงตาย เช่นนี้ คำบุตรของแดงต้องรับผิดชอบหน้าที่และความรับผิดชอบต่อจากแดง คำจึง ต้องผูกพันตามสัญญาเช่าสืบต่อจากแดง เป็นการเข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลัง

2.2 ต้องมีการแสดงเจตนาต้องตรงกัน กล่าวคือ มีการเสนอและมีการสนองต้องตรงกัน

2.3 ต้องมีวัตถุประสงค์ในการทำสัญญา

สัญญาทุกสัญญาต้องมีวัตถุประสงค์เสมอ เช่น สัญญาซื้อขาย มีวัตถุประสงค์ในเรื่องการโอน กรรมสิทธิ์และการชำระราคา เป็นต้น

วัตถุประสงค์ในการทำสัญญา คือ ประโยชน์สุดท้ายที่จะได้จากสัญญา มี 2 ลักษณะ คือ วัตถุประสงค์ในทางภาวะวิสัย และวัตถุประสงค์ในทางอัตวิสัย

วัตถุประสงค์ในทางภาวะวิสัย คือ ประโยชน์ที่ได้รับจากสัญญานั้นเอง เช่น สัญญาซื้อขาย ก็มี วัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการชำระราคา หากนายแดงซื้อยาเบื่อหนูจากนายดำ วัตถุประสงค์ก็คือ แดงต้องชำระราคายาเบื่อหนูให้ดำ ส่วนดำก็ส่งมอบยาเบื่อหนูให้แก่แดง หรือเรียกว่า ซื้อขายยาเบื่อหนู

วัตถุประสงค์ในทางอัตวิสัย เป็นประโยชน์ที่มาจากตัวคู่สัญญา เช่น แดงซื้อยาเบื่อหนู เพื่อนำไปผสมในอาหารเพื่อให้หนูมากินแล้วตาย และดำก็รู้ข้อเท็จจริงนั้นด้วย ดังนั้น วัตถุประสงค์ในสัญญาซื้อขายในทางอัตวิสัยนี้ คือ การซื้อยาเบื่อหนูไป **ใช้ฆ่าหนู**

สัญญาจึงมีวัตถุประสงค์ที่เป็นทั้งภาวะวิสัยและอัตวิสัย

พิจารณาตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 แดงซื้อมิดจากดำผู้ชาย วัตถุประสงค์ของสัญญาในแง่ภาวะวิสัย คือ โอนกรรมสิทธิ์ในมิดและส่งมอบมิด และชำระราคามิด หรือเรียกว่า **ซื้อขายมิด** วัตถุประสงค์เช่นนี้ย่อมชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นโมฆะ

ตัวอย่างที่ 2 แดงซื้อยาบ้าจากดำ วัตถุประสงค์ของสัญญาในแง่ภาวะวิสัย คือ โอนกรรมสิทธิ์ในยาบ้าและส่งมอบยาบ้า และชำระราคายาบ้า หรือเรียกว่า **ซื้อขายยาบ้า** วัตถุประสงค์เช่นนี้ ต้องห้ามตามกฎหมายโดยชัดแจ้ง เพราะยาบ้า เป็นสิ่งที่ต้องห้ามซื้อขายกันตามกฎหมาย สัญญานี้ เป็นโมฆะ

ตัวอย่างที่ 3 แดงซื้อมิดจากดำผู้ชาย เพื่อนำมิดไปฆ่าขาว โดย **ดำผู้ชายไม่รู้** วัตถุประสงค์ของสัญญาในแง่ภาวะวิสัย คือ ก็คือ **การซื้อขายมิด** กรณีเป็นเช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 1 วัตถุประสงค์เช่นนี้ ย่อมชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นโมฆะ หากพิจารณาวัตถุประสงค์ของสัญญาในแง่อัตวิสัยแล้ว เมื่อดำผู้ชายไม่รู้เรื่องด้วย การซื้อมิดไปเพื่อฆ่าขาวจึงเป็นเพียงมูลเหตุชักจูงใจของแดงฝ่ายเดียว **ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของสัญญา** สัญญาไม่เป็นโมฆะ

ตัวอย่างที่ 4 แดงซื้อมีดจากดำผู้ชาย เพื่อนำมีดไปฆ่าขาว โดยดำผู้ชายรู้มูลเหตุชกุงใจของแดง วัตถุประสงค์ของสัญญาในแง่ภาวะวิสัย คือ ซื้อขายมีด วัตถุประสงค์เช่นนี้ย่อมชอบด้วยกฎหมายไม่เป็นโมฆะ แต่เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในแง่อัศวินแล้ว ทั้งแดงและดำต่างรู้กันว่า การซื้อขายมีดนี้ ก็เพื่อนำไปใช้เป็นอาวุธในการฆ่าขาว จึงเป็นประโยชน์สุดท้ายของสัญญาซื้อขายครั้งนี้ จึงเป็นวัตถุประสงค์ของสัญญา สัญญาเป็นโมฆะ

2.4 แบบ หากกฎหมายกำหนดวิธีการแสดงเจตนาเป็นแบบไว้ หากมิได้กระทำตามแบบ สัญญาก็จะตกเป็นโมฆะ

3. องค์ประกอบเสริมของสัญญา

เป็นสิ่งที่มิใช่สาระสำคัญของกาเกิดสัญญา แต่เป็นองค์ประกอบเพิ่มเติมขึ้นมา ได้แก่

3.1 เงื่อนไข เงื่อนไขเวลา

เงื่อนไขคือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับผลของสัญญา แยกเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน และเงื่อนไขบังคับหลัง

เงื่อนไขเวลา แยกเป็นเงื่อนไขเริ่มต้น และเงื่อนไขสิ้นสุดเกี่ยวกับผลของสัญญา

3.2 มัดจำและเบี้ยปรับ

มัดจำ คือ พยานหลักฐานว่าสัญญานั้นได้ทำกันขึ้นแล้ว และเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้นด้วย

เบี้ยปรับ คือ การที่ลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี

4. ประเภทของสัญญา

การแบ่งประเภทของสัญญา จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจแนวความคิดของสัญญา ที่จะนำกฎหมายมาปรับใช้กับสัญญานั้น ๆ

4.1 สัญญาต่างตอบแทนและสัญญาไม่ต่างตอบแทน

สัญญาต่างตอบแทน คือ สัญญาที่คู่สัญญาต่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายจึงต้องปฏิบัติการชำระหนี้ต่อกัน เช่น

สัญญาซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย

สัญญาแลกเปลี่ยน คือสัญญาซึ่งคู่กรณีต่างโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้กันและกัน

สัญญาเช่าทรัพย์สิน คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้ให้เช่า ตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วคราวอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น

สัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ เพราะต่างฝ่ายต่างกันเป็นเจ้าของหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน แต่ถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด จะอ้างเงื่อนไขไม่ได้

กรณีสัญญาต่างตอบแทนนั้น เป็นการโอนทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง หากภายหลังเกิดสัญญาแล้ว ทรัพย์สินนั้นสูญหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้ไม่ได้ การสูญหรือเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ เช่น แดงซื้อส้มหน้าเซเวนจากแม่ค้า และสั่งให้ใส่ถุง เดี่ยวมาเอา เมื่อแดงออกมาก็พบว่า ส้มถูกรถสามล้อเสียหลักมาทับเสียหายหมดแล้ว ความเสียหายนี้ไม่อาจโทษแม่ค้าซึ่งเป็นลูกหนี้ในการส่งมอบส้มได้ และเมื่อส้มนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของแดงตั้งแต่ทำสัญญาแล้ว เช่นนี้ แแดงต้องเคราะห์นั้นโดยยังต้องมีหน้าที่ชำระราคาค่าส้มแก่แม่ค้าด้วย

4.2 สัญญามีค่าตอบแทนและสัญญาไม่มีค่าตอบแทน

สัญญาไม่ต่างตอบแทน คือสัญญาที่ก่อหนี้แต่เพียงฝ่ายเดียว อีกฝ่ายไม่มีหนี้ต้องชำระ เช่น

สัญญายืมใช้คงรูปนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ให้ยืม ให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ยืม ใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้น เมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว **ผู้ยืม** เท่านั้นที่เป็นหนี้ต้องชำระ ผู้ยืมไม่มีหนี้ต่อผู้ยืม

สัญญาที่มีค่าตอบแทน เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ สัญญาไม่มีค่าตอบแทน เช่น สัญญายืมใช้คงรูป สัญญายืมใช้สิ้นเปลือง สัญญาให้

4.3 สัญญาประธานและสัญญาอุปกรณ์

สัญญาประธาน คือ สัญญาที่มีผลบังคับในตัวสัญญานั้นเอง เป็นสัญญาที่ก่อหนี้ชั้นต้นขึ้น

สัญญาอุปกรณ์ คือ สัญญาที่ทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประธาน หากสัญญาประธานไม่สมบูรณ์ สัญญาอุปกรณ์ก็ไม่สมบูรณ์ไปด้วย เช่น สัญญาค้ำประกัน สัญญาจำนอง สัญญาจำนำ เป็นต้น

4.5 สัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก คือสัญญาที่คู่สัญญาตกลงทำขึ้น แต่ให้ผลของสัญญาหรือการชำระหนี้ที่คู่สัญญาต้องชำระตกแก่บุคคลภายนอก เช่น สัญญาประกันชีวิต ที่ผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ให้ประโยชน์ตกแต่ทายาทของผู้เอาประกัน

4.6 สัญญาที่มีชื่อหรือเอกเทศสัญญา และสัญญาไม่มีชื่อ

สัญญาที่มีชื่อหรือเอกเทศสัญญา คือ สัญญาที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสัญญานั้นไว้แล้ว เนื่องจากเป็นสัญญาที่มีการใช้ในสังคมเป็นประจำ รัฐจึงกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า

สัญญาไม่มีชื่อ คือ สัญญาที่กฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญานั้นไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญานั้นไปใช้

5. คำเสนอ

คำเสนอเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดสัญญาขึ้น ที่ว่าสัญญาเกิดขึ้นเพราะมีคำเสนอ และคำสนองถูกต้องตรงกัน จึงเห็นได้ว่า การเกิดสัญญาเริ่มต้นจากคำเสนอเป็นสำคัญ

5.1 ลักษณะของคำเสนอ

(1) คำเสนอเป็นการแสดงเจตนาขอทำสัญญา ต้องนำเรื่องของการแสดงเจตนามาบังคับใช้

(2) ต้องเป็นการแสดงเจตนาที่ชัดเจน มีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอ ถึงขนาดว่า ผู้ทำคำสนองเพียงแต่ตกลง ก็เกิดสัญญาแล้ว หากแสดงเจตนาที่ไม่ชัดเจน เช่น แดงบอกขายรถเก๋งดำ แต่มีได้บอกว่าขายในราคาที่บาท เพียงเท่านั้นจะเรียกว่าเป็นเสนอไม่ได้ เพราะยังคงต้องมาเจรจากันในเรื่องราคาต่อไปอีก

การแสดงเจตนาทำคำเสนอโดยชัดเจนนั้น อาจกระทำโดย วาจา ลายลักษณ์อักษร หรือกริยาท่าทางก็ได้ แต่การทำคำเสนอโดยปริยายจึงไม่น่าจะมีได้

คำเชื้อเชิญ หรือการเชิญชวน เป็นเพียงการขอให้อีกฝ่ายหนึ่งทำคำเสนอ จึงไม่เป็นคำเสนอ เช่น ส่วนราชการประกาศประกวดราคาจ้างก่อสร้างอาคาร เป็นแต่เพียงการเชิญชวนให้บุคคลทั่วไปเสนอราคาแก่ส่วนราชการ ประกาศเชิญชวนดังกล่าวจึงไม่เป็นคำเสนอ

(3) คำเสนอนั้น อาจเสนอต่อบุคคลเฉพาะเจาะจงหรืออาจทำต่อสาธารณชนก็ได้ เช่น รถประจำทางคิดราคาค่าโดยสารตลอดสาย 8 บาท โดยมีเส้นทางแน่นอน เท่ากับเป็นการเสนอต่อสาธารณะ หากบุคคลใดขึ้นรถประจำทางคันดังกล่าว ก็เท่ากับเป็นการสนองรับเกิดสัญญารับขนส่งคนโดยสารขึ้นทันที หรือเครื่องขายเครื่องดื่มอัตโนมัติ ก็เป็นการแสดงเจตนาขายเครื่องดื่มต่อบุคคลทั่วไป

5.2 ผลของคำเสนอ

คำเสนอนั้น เมื่อมีผลแล้ว ย่อมผูกพันผู้ทำคำเสนอ ไม่อาจถอนคำเสนอนั้นได้ โดยแยกพิจารณา ดังนี้

1. กรณีกำหนดระยะเวลาในการทำคำสนองไว้ จะบอกถอนคำเสนอ ก่อนถึงกำหนดเวลานั้นไม่ได้

2. กรณีไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำคำสนองไว้ จะบอกถอนคำเสนอภายในระยะเวลาอันควร คาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนองนั้น ไม่ได้ แยกเป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีทำคำเสนอต่อบุคคลเฉพาะหน้า รวมทั้งการทำคำเสนอทางโทรศัพท์ ผู้เสนอจะถอนคำเสนอในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนมีคำสนอง เพราะเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาทำคำเสนอทราบแล้ว ก็ย่อมคาดหมายได้ว่าจะทำคำสนองได้ในเวลานั้น เมื่อมิได้ทำคำสนองรับในเวลานั้น ผู้ทำคำเสนอก็ถอนคำเสนอได้

(2) กรณีทำคำเสนอต่อบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทาง จะถอนคำเสนอในเวลาอันคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนองนั้น ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป เช่น มีจดหมายทำคำเสนอขายคอนกรีตมีน้ำราคา 50 บาทไปให้เพื่อนที่อยู่จังหวัดเชียงใหม่ เวลาในการส่งจดหมายไปกลับรวม 4 วัน เวลาตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพย์สินราคาสูงอีก 3 วัน ดังนั้น เวลาอันคาดหมายว่าจะมีการสนองกลับ คิดได้เป็น 7 วัน เป็นต้น

5.3 การสิ้นผลของคำเสนอ

1. เมื่อผู้รับคำเสนอบอกปิดไปยังผู้เสนอแล้ว
2. เมื่อผู้รับคำเสนอไม่สนองรับภายในเวลาที่กำหนด
3. เมื่อผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หากว่าก่อนจะสนองรับนั้น คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

6. คำสนอง

คำสนองคือการตอบรับคำเสนอ เพื่อเข้าทำสัญญา

6.1 ลักษณะของคำสนอง

1. เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา
2. คำสนองนั้นต้องมีความชัดเจนแน่นอน ไม่มีเงื่อนไข หรือแก้ไขใด ๆ
3. จะแสดงเจตนาสนองรับโดยชัดแจ้ง หรือโดยปริยายก็ได้
4. เป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง

6.2 ผลของการสนอง

1. เมื่อมีการสนองรับคำเสนอแล้ว ย่อมเกิดสัญญาขึ้น และมีหนี้หรือความผูกพันต้องปฏิบัติตามสัญญา

2. เมื่อคำสนองมีผลแล้ว จะบอกถอนคำสนองไม่ได้อีก หากไม่ต้องการผูกพันข้อตกลง ต้องดำเนินการเลิกสัญญา

6.3 คำสนองที่มาล่วงเวลา ให้ถือเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ได้ แต่ถ้าคำบอกกล่าวสนองมาถึงล่วงเวลา แต่เป็นที่เห็นประจักษ์ว่าคำบอกกล่าวนั้นได้ส่งโดยทางการ ซึ่งตามปกติควรจะมาถึงภายในกำหนดไซ้ร ผู้เสนอต้องบอกกล่าวแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งโดยพลันว่าคำสนอนนั้นมาถึงเนิ่นช้า เว้นแต่จะได้บอกกล่าวเช่นนั้นก่อนแล้ว เช่น แต่งกำหนดเวลาในการทำคำสนองให้แก่แต่งเป็นเวลา 7 วัน ปรากฏว่า หากแต่งทำจดหมายสนองรับ ก็ใช้เวลาแค่ 2 วัน แต่ตอนนี้ล่วงผ่านไป 7 วันแล้ว จดหมายจึงเพิ่งมาถึงเพราะเหตุการณ์ลือคตาว์นการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 เช่นนี้ แต่งต้องแจ้งไปยังคำว่าจดหมายทำคำสนองมาล่วงเวลา หากไม่แจ้ง ไม่ถือว่ามาล่วงเวลา หรือข้อเท็จจริงเป็นว่า พ้น 7 วันแล้ว จดหมายสนองรับยังไม่ถึง แต่งต้องแจ้งแก่คำว่า ไม่ได้รับจดหมายเพื่อให้คำทราบว่ คำสนองของคำยังไม่มา ต่อมาเมื่อผ่านไป 10 วันแล้ว จดหมายทำคำสอองเพิ่งมาถึง เช่นนี้ แต่งไม่ต้องแจ้งให้คำทราบอีกว่า จดหมายมาล่วงเวลา เพราะได้แจ้งไปก่อนนั้นแล้ว

6.4 คำสนองที่มีการแก้ไข ให้ถือเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ได้

7. เวลาที่เกิดสัญญา

เมื่อคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน สัญญายอมเกิดขึ้น

1. แต่งโทรไปบอกขายแหวนวงที่คำเคยเห็นแล้วชอบในราคา 500 บาท คำตอบตกลง สัญญาเกิดขึ้นที่

2. แต่งเขียนจดหมายไปบอกขายแหวนวงที่คำเคยเห็นแล้วชอบในราคา 500 บาท คำได้เขียนจดหมายตอบตกลง เมื่อจดหมายมาถึงแต่ง สัญญาเกิด

3. คำเขียนจดหมายไปขอซื้อแหวนของแต่งวงที่คำเคยบอกว่าชอบในราคา 500 บาท ถ้าแต่งขายก็ให้ส่งแหวนมาเลย เมื่อแต่งเอาแหวนใส่กล่องส่งไปรษณีย์มาให้คำ สัญญาก็เกิดขึ้นในเวลาส่งแหวนนั้น

8. ผลของสัญญา

8.1 ผลต่อคู่สัญญา

คู่สัญญาต้องผูกพันตามสัญญา ไม่อาจเลิกสัญญาได้เพียงฝ่ายเดียว เว้นแต่มีเหตุในการเลิกสัญญา หรือคู่สัญญาอีกฝ่ายยอมตกลงเลิกสัญญา

8.2 ผลต่อบุคคลภายนอก

คู่สัญญาอาจกำหนดให้มีผลต่อบุคคลภายนอกสัญญาได้ แต่เป็นข้อยกเว้น เพราะปกติแล้วสัญญา ย่อมผูกพันเฉพาะคู่สัญญา เช่น เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก คือสัญญาที่คู่สัญญาตกลงทำ ขึ้น แต่ให้ผลของสัญญาหรือการชำระหนี้ที่คู่สัญญาต้องชำระตกแก่บุคคลภายนอก เช่น สัญญาประกันชีวิต ที่ผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ให้ประโยชน์ตกแต่ทายาทของผู้เอาประกัน

9. การเลิกสัญญา

เมื่อเกิดสัญญาแล้ว คู่สัญญามีหนี้หรือหน้าที่ต่อกันในการปฏิบัติตามสัญญา เมื่อได้ปฏิบัติตาม สัญญาต่อกันแล้ว หนี้ตามสัญญาก็ระงับลง แต่สัญญาอาจจะระงับลงด้วยการเลิกสัญญาก็ได้ แต่การเลิก สัญญานี้ มีอาจจะกระทำตามอำเภอใจของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้

9.1 การเลิกสัญญาโดยคู่สัญญา เป็นกรณีที่คู่สัญญาเห็นพ้องกันหรือตกลงกันเลิกสัญญา

- (1) คู่สัญญาตกลงกันเลิกสัญญาด้วยกัน
- (2) คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเสนอขอเลิกและอีกฝ่ายสนองรับ

9.2 การเลิกสัญญาโดยคู่สัญญาฝ่ายเดียว โดยไม่จำที่คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องเห็นพ้องด้วย กล่าวคือ คู่สัญญาฝ่ายที่ขอเลิกสัญญา “มีสิทธิ” ในการเลิกสัญญา

9.2.1 สิทธิในการเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา โดยคู่สัญญาได้กำหนดเหตุในการเลิก สัญญาไว้ในสัญญา

9.2.2 สิทธิในการเลิกสัญญาโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

9.2.2.1 บทกฎหมายบททั่วไป ได้แก่

(1) สิทธิในการบอกเลิกสัญญาเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้

ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยยะเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้

กรณี กำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ มิใช่สาระสำคัญ จะต้องมีการบอกกล่าวให้ชำระหนี้เสียก่อน จึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ แยกเป็น

ก. มีกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ไว้แล้ว หากไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาดังกล่าว คู่สัญญาต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรเสียก่อน หากอีกฝ่ายไม่ชำระภายในเวลานั้น จึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญา เช่น แดงตกลงซื้อรถจักรยานมือสองจากดำ ตกลงส่งมอบรถในวันที่ 8 ธันวาคม 2564 ปรากฏว่า เมื่อถึงกำหนด ดำไม่ส่งมอบให้ตามสัญญา แดงจึงกำหนดระยะเวลาให้ดำส่งมอบรถจักรยานภายใน 5 วัน นับแต่วันครบกำหนดตามสัญญา เมื่อครบ 5 วันแล้ว ดำไม่ส่งมอบรถจักรยานให้แดง แดงบอกเลิกสัญญาได้

ข. ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ไว้ กรณีนี้เช่นนี้ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ขึ้นก่อน โดยคู่สัญญาจะต้องแจ้งบอกกล่าวระยะเวลาพอสมควรในการชำระหนี้ หากลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้อีก จะต้องบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยะเวลาอันสมควรอีกครั้ง หากครั้งหลังนี้ ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ภายในเวลาดังกล่าว คู่สัญญามีสิทธิบอกเลิกสัญญา เช่น แดงตกลงซื้อรถจักรยานมือสองจากดำ แต่มิได้กำหนดระยะเวลาในการส่งมอบรถไว้ แดงต้องกำหนดระยะเวลาในการส่งมอบรถ เพื่อเป็นกำหนดเวลาในการชำระหนี้ เช่น กำหนดไว้เป็นเวลา 7 วันนับแต่วันที่แดงแจ้งให้ดำส่งมอบรถจักรยาน หากปรากฏว่า เมื่อครบกำหนด 7 วันแล้ว ดำไม่ส่งมอบให้ตามสัญญา แดงจะต้องกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ดำส่งมอบรถจักรยานอีกครั้ง หากครั้งหลังนี้ ดำไม่ส่งมอบรถจักรยานให้แดง แดงบอกเลิกสัญญาได้

(2) กรณีเวลาการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ

ถ้าวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้น ว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลามีกำหนดก็ดี หรือภายในระยะเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่ง

กำหนดไว้ก็ดี และกำหนดเวลาหรือระยะเวลาที่ล่วงพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ เช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาอันเสียก็ได้ โดยมีต้องบอกกล่าวเลย เช่น แดงจ้างดำผู้รับเหมา ให้มาจัดบุชในงานลอยกระทงเพื่อให้แม่ค้าที่ตกลงเช่าบุชได้ขายสินค้าในงานวันลอยกระทง สภาพแห่งสัญญาย่อมเห็นได้ว่ากำหนดเวลาในการจัดบุชเป็นสาระสำคัญ หากพ้นกำหนดเวลาจัดงานแล้ว จะมาจัดบุช ก็ย่อมไม่มีประโยชน์อะไรอีก

(3) ถ้าการชำระหนี้เป็นพันธวิสัย

ถ้าการชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนกลายเป็นพันธวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้ได้ไซ้ เจ้าหนี้จะเลิกสัญญาอันเสียก็ได้

1. การชำระหนี้ต้องเป็นพันธวิสัย คือ ชำระหนี้ไม่ได้ จะเป็นการพันธวิสัยตามความเป็นจริงหรือตามกฎหมายก็ได้
2. จะพันธวิสัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้
3. ต้องเป็นการพันธวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้ หากเป็นความผิดของเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอก ไม่เข้าลักษณะนี้

9.2.2.1 บทกฎหมายบทเฉพาะ กล่าวคือ มีกฎหมายเฉพาะกำหนดเหตุแห่งการเลิกสัญญาในเรื่องนั้น ๆ

10. ผลของการเลิกสัญญา

10.1 กรณีคู่สัญญาตกลงกันในผล ย่อมเป็นไปตามข้อตกลง

10.2 กรณีตามกฎหมาย

เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่าย ต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่ ส่วนเงินอันจะต้องใช้คืน ให้บวกดอกเบี้ยเข้าด้วย คิดตั้งแต่เวลาที่ได้รับไว้ ส่วนที่เป็นการทำงานอันได้กระทำให้และเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สิน การที่จะชดใช้คืน ท่านให้ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ หรือ

ถ้าในสัญญาที่กำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทน ก็ให้ใช้ตามนั้น ทั้งนี้ การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหา
กระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย